

Zpráva z workshopu „Romanisté a jejich přínos k rozvoji moderní civilistiky“

Dne 11. prosince 2025 se na Právnické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci uskutečnil odborný workshop s názvem „Romanisté a jejich přínos k rozvoji moderní civilistiky“, pořádaný Katedrou teorie práva a právních dějin této fakulty. Program moderovali Petr Dostálík, garant doktorského studia, působící taktéž na Katedře právních dějin ZČU v Plzni, a Ondřej Horák, zástupce vedoucí katedry.

Úvodní příspěvek přednesl doc. JUDr. Petr Dostálík, Ph. D., pod názvem „Přínos romanistů pro moderní civilistiku, komercionalistiku a příbuzné obory“. Přednášející hovořil bez prezentace, nicméně velmi systematicky vyložil, jak římskoprávní tradice a zejména metody pandektní vědy formovaly evropskou civilistiku. Poukázal na kontinuitu základních institutů soukromého práva, zdůraznil roli římskoprávních zásad při konstrukci moderních pojmů závazkového a dědického práva a připomněl, že romanisté zásadním způsobem přispěli k metodologii civilního práva, která je nezbytná i pro současnou právní praxi. Úvodní vystoupení připomnělo, že římské právo nepředstavuje pouze historickou disciplínu, ale především zdroj metod a přístupů, bez kterých by dnešní právní věda vypadala docela jinak. Právě romanisté ukázali, jak důležitá je pečlivá práce s pojmy, systematické myšlení a schopnost řešit právní problém prostřednictvím dobře zvolených kauzistických příkladů.

Následoval příspěvek Kristiny Peroutkové (studentky 5. ročníku Právnické fakulty Západočeské univerzity v Plzni) s názvem „Význam výuky římského práva (shrnutí názorů romanistů 20. století)“. Přednášející představila proměny výuky římského práva od přelomu 19. a 20. století, zejména v návaznosti na přijetí BGB účinného od roku 1900, které ukončilo éru pandektního práva jako „platného římského práva“. Upozornila, že německá věda se tehdy orientovala na nový kodex, zatímco rakouská vzdělávací soustava si téměř celé století podržela tradiční pandektní pojetí a reálné efekty přijetí ABGB se do vysokoškolské výuky promítaly se značným odstupem. Právě tento rozdíl mezi formálně přijatým kodexem a skutečnou výukovou praxí ukazuje, jak hluboce zakořeněná byla římskoprávní tradice ve středoevropském prostoru. Další část příspěvku se zaměřila na to, jak jednotlivé osobnosti spojovaly výuku římského práva se samotnou podstatou právnického vzdělání. Připomněla Leopolda Heyrovského, který podával výklad římského práva dogmaticky a historicky, nikoliv jako platné (pandektní) právo. Na Heyrovského navazoval Antonín Randa, který v římském právu viděl inspirační zdroj pro moderní soukromé právo. Podobné důrazy nacházíme i u Antonína Pavlíčka, jenž považoval římské právo za trvalý vzor pro právní vědu a pokrok. I Otakar Sommer považoval za zcela nereálné, že by se římské právo mohlo ve výuce vypustit a bylo nahrazeno výukou práva občanského. Ještě výstižněji toto

stanovisko rozvedl Miroslav Boháček, který zdůrazňoval, že právní věda nemůže vzniknout dříve, než se student naučí správně právnicky myslet; a právě římské právo je k tomu nejvhodnějším nástrojem díky své kazuističnosti a jasnosti pramenů. Přednášející rovněž připomněla přínos Milana Bartoška, který vyzdvihoval možnost sledovat vývoj každého římskoprávního institutu napříč historickými obdobími. Bartošek rovněž upozorňoval na to, že období po reformě výuky v roce 1949, kdy bylo římské právo ve studijních plánech výrazně potlačeno, přineslo znatelné oslabení odborné úrovně absolventů. Nakonec příspěvek konstatoval, že moderní právní vzdělávání, které rezignuje na římskoprávní základ, se vzdává jedné z nejpůsobivějších metod, jak vychovat právníky schopné orientovat se v komplexních právních strukturách. V kontextu ostatních vystoupení workshopu tak její příspěvek formuloval teoretický rámec, který dával smysl celému setkání a jasně ukázal, proč romanistika navzdory proměnám právních systémů neztratila svou relevanci.

Třetím vystoupením byl příspěvek JUDr. Mgr. Karla Pierra Růžičky (advokátního koncipienta a doktoranda) nesoucí název „Domitius Ulpianus a římské občanství“. Přednášející se zaměřil na Ulpianovo pojetí občanství jako sdílené právní identity a představil rozdíl mezi *patria*, tedy osobní vlastí, a *patria communis*, společnou vlastí všech římských občanů. Na základě textů *Digest* a kontextu *Constitutio Antoniniana* (212 po Kr.) vysvětlil univerzalizaci římského občanství a zdůraznil, že Ulpianova koncepce, kombinující *ius civile*, *ius gentium* a *ius naturale*, má překvapivě aktuální přesahy – včetně moderního diskursu o „evropském statutu civitatis“. Přednáška navázala na současné diskuse o „občanství jako komoditě“ a „citizenship by investment“, a připomněla, že již ve starověku existovaly situace, v nichž bylo občanství chápáno jako objekt směny či výhody.

Následně vystoupil JUDr. Filip Plašil (notáře a doktoranda) s příspěvkem „Krkavčí smlouva? Dědické smlouvy a římské právo“. Představil obtížnost výzkumu tohoto institutu v římském právu, kde dědické smlouvy jako samostatná právní kategorie neexistovaly a prameny jsou roztržité a často nejednoznačné. Vysvětlil, proč v klasickém římském právu neexistoval institut dědické smlouvy v moderním slova smyslu. Podrobně rozebral důvody zásadního odporu římského práva k dědickým smlouvám. Zároveň ukázal, že byzantské a středověké právní kultury postupně umožnily různé formy smluvního nakládání s budoucím dědictvím, byť často v přísně omezeném rámci. Upozornil na prolínání jednání *inter vivos* a *mortis causa* a na skutečnost, že pozdější interpretace byly formovány právněpolitickými potřebami středověku a raného novověku.

Závěrečným vystoupením workshopu byl příspěvek Mgr. Davida Marholda (doktoranda zaměřeného na dějiny civilistiky, dějiny veřejné správy a regionální dějiny) s názvem „Provázanost římského práva a civilistiky na Německé univerzitě v Praze mezi světovými válkami“. Příspěvek byl opřen o detailní rekonstrukci výuky římského práva a civilistiky na pražské německé právnické fakultě a současně nabídl vhled do fungování jednoho z tehdejších střeoevropských center romanistického bádání. Marhold nejprve systematicky představil strukturu římskoprávních kurzů vedených klíčovými osobnostmi – Marianem San Nicolem, Robertem Mayr-Hartingem a Egonem Weissem. Mariano San Nicolò zajišťoval předměty zaměřené na dějiny a instituty římského práva, pandektní dogmatiku i papyrologická cvičení, čímž studentům zprostředkovával historický i textový kontakt s antickými prameny. Mayr-Harting, jenž působil nejen jako profesor římského a civilního práva, ale také pozdější děkan, rektor a ministr spravedlnosti, vyučoval římský civilní proces, obligační právo a dějiny římského práva. Egon Weiss propojení římského práva

a civilistiky završoval specializovanými kurzy z pandektistiky, věcných práv, dědického práva a také výkladem latinských a řeckých listin, který studentům umožňoval přímý kontakt s primárními prameny. Tato kombinace, dogmatika, proces, papyrologie a filologická práce s textem, vytvářela v Praze mimořádně komplexní romanistické prostředí, které mělo zásadní dopad na kvalitu tehdejší právní vědy. Zmínil další osobnosti, jako byl Bruno Kafka, Ernst Swoboda či další badatelé zabývající se občanským a horním právem, kteří v meziválečné době vytvářeli proud, jenž spojoval římskoprávní vzdělání s moderními potřebami soukromého práva. Na základě dochovaných osnov, publikací a archivních materiálů doložil, že pražské německé pracoviště se vyznačovalo vysokou metodologickou úrovní. Současně upozornil, že po roce 1938 a následně po roce 1945 došlo k zásadnímu přerušení této linie – Egon Weiss byl označen za politicky nespolehlivého a po válce odešel do Rakouska, MayrHarting po válce směl sice zůstat v Československu, ale později emigroval. Příspěvek tak přinesl nejen rekonstrukci jednoho historicky významného akademického prostředí, ale také ukázal, že romanistika meziválečné Prahy představovala významný intelektuální uzel, v němž se stýkala římskoprávní tradice s moderní evropskou civilistikou. Jeho závěry přispěly k hlubšímu pochopení toho, jak silně bylo římské právo zakořeněno v právní kultuře střední Evropy a jak významnou roli sehrála pražská německá univerzita při uchování a rozvíjení romanistické vzdělanosti.

Diskuse ukázaly shodu účastníků na trvající relevanci římského práva pro systematické uchopení současných právních institutů. V jednotlivých debatních blocích byly opakovaně zmiňovány historické paralely k dnešním otázkám občanství i dědického práva, přičemž bylo zdůrazněno, že práce s římskoprávními prameny nadále poskytuje užitečný rámec pro jejich výklad. Účastníci se rovněž věnovali metodologickým otázkám spojeným s používáním starších právních textů v moderní právní argumentaci. Celkově setkání potvrdilo, že římskoprávní tradice představuje stabilní východisko pro odborné posuzování souvisejících témat i v současné právní vědě.

Anna Švébišová

doi: 10.14712/2464689X.2026.197